

Nr 214.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående disposition av återburet stipendium för utbildande av präst, förtrogen med finska språket; given Stockholms slott den 14 april 1917.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härigenom föreslå riksdagen medgiva,

att av de stipendiemedel för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket, vartill anslag anvisats på extra stat för åren 1915—1917, ett belopp av 1,875 kronor, som återburits av vederbörande stipendiat, må av domkapitlet i Luleå tilldelas en eller två teologie studerande, vilka förbinda sig att efter avläggande av föreskrivna teologiska examina inträda såsom präster i Luleå stift, med skyldighet att i mån av behov enligt domkapitlets förordnande under minst tre år tjänstgöra inom finsktalande församlingar i stiftet.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Alexis Hammarström.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 april 1917.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern SWARTZ,
 Statsråden: VON SYDOW,
 STENBERG,
 FALK,
 HAMMARSTRÖM,
 MÅRTEN ERICSSON,
 ÅKERMAN,
 CARLESON,
 HANS ERICSON,
 DAHLBERG.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Hammarström anförde:

Disposition
 av återburet
 stipendium
 för utbildande
 av präst, för-
 trogen med
 finska språ-
 ket.

På extra stat hava av riksdagen anvisats för vart och ett av åren 1891—1911 till två stipendier för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket, 1,500 kronor samt för vart och ett av åren 1912—1917 till tre sådana stipendier 2,250 kronor. Anslaget har av riksdagen beviljats för treårsperioder, och hava därav årligen anvisats vederbörliga belopp, med rätt för Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser, som kunde erfordras rörande medlens användande.

Den senaste av ifrågavarande treårsperioder har omfattat åren 1915, 1916 och 1917. I samband med att de medel, som till förevarande an-

damål för vart och ett av sistnämnda tre är anvisats av riksdagen, genom särskilda beslut den 14 september 1914, den 26 juni 1915 och den 30 juni 1916 ställts till vederbörandes förfogande, har Kungl. Maj:t förordnat, att i avseende å medlens användande skulle gälla de bestämmelser, som av Kungl. Maj:t den 13 juni 1908 meddelats angående användningen av ett motsvarande anslag för åren 1909—1911. De ifrågavarande bestämmelserna äro följande:

att stipendierna, vardera å 750 kronor om året, skulle för åren 1909—1911 tilldelas sådana teologie studerande vid rikets universitet, som förbunde sig att efter inhämtad kännedom av finska språket och skedd ordination tjänstgöra såsom präster inom Luleå stifts finsktalande församlingar, dock att, där teologie studerande icke anmält sig såsom sökande, stipendierna finge för högst ett år i sänder utdelas åt studerande, som genom studier inom filosofiska fakulteten beredde sig för inträde i den teologiska;

att stipendierna skulle tillsättas av domkapitlet efter ansökan, som, åtföljd av betyg om kunskaper, flit och uppförande, inlämnades till vederbörande teologiska fakultet, vilken hade att kungöra stipendierna till ansökning och vilken det ålåg att till domkapitlet översända ansökningshandlingarna jämte intyg, att sökanden vore inskriven i teologisk eller filosofisk fakultet;

att stipendiesökande skulle vid ansökningen foga skriftlig förbindelse icke blott att under studietiden inhämta kännedom i finska språket, därest han icke företedde intyg om redan förvärvad kännedom av sagda språk, utan ock att efter skedd ordination antaga kallelse till tjänstgöring under minst tre år i Luleå stifts finsktalande församlingar;

att stipendierna skulle utbetalas med 375 kronor vardera varje lästermin av domkapitlet, med iakttagande dels att stipendiaten, innan någon del av andra årets stipendium till honom utbetalades, skulle inför domkapitlet uppvisa vederbörligt intyg om sådan insikt i finska språket, att han kunde med riktigt uttal läsa och till svenska språket översätta lättare finska arbeten, dels ock att stipendiet för sista årets senare del ej till stipendiaten utbetalades, förrän han inför domkapitlet företett vederbörligt intyg om flit i studier och gott uppförande under hela den tid, han innehåft stipendiet; samt

att, därest stipendiat bruste i något av det, vartill han vid ansökningen förbundet sig, domkapitlet ägde att efter omständigheterna förklara honom skyldig att återbära redan uppburet stipendium eller del därav.

I skrivelse den 7 februari 1917 har nu domkapitlet i Luleå anfört:

Ett av de för åren 1915—1917 beviljade stipendierna hade under två och ett halvt år åtnjutits av teologie studeranden H. Burgman, tillhörande Norrlands nation i Uppsala samt från barndomen behärskande finska språket. Under loppet av höstterminen 1916 hade emellertid Burgman hos domkapitlet anmält sig icke ärna fullfölja sina teologiska studier samt vilja beträda en annan levnadsbana än prästens. På grund härav hade Burgman sedermera frivilligt till domkapitlet återbetalat de av honom uppburna stipendiebeloppen, tillhoppa 1,875 kronor.

Så framt domkapitlet ansett lämpligt att använda sagda stipendiebelopp i full-

ständig överensstämmelse med föreskrifterna i ovan omnämnda nådiga brev den 13 juni 1908, föreställde sig domkapitlet, att frågan om dispositionen av medlen icke behövt underställas Kungl. Maj:ts prövning. Förhållandena vore emellertid sådana, att domkapitlet funne önskligt att beträffande det återburna beloppet avvika från sagda föreskrifter, såsom följd varav domkapitlet ville hos Kungl. Maj:t göra följande framställning.

På grund av det allt mera minskade tilloppet av nya prästerliga krafter till stiftet hade den redan förut kännbara prästbristen därstädes blivit allt mera tryckande. Ett växande antal redan befintliga prästerliga tjänster måste redan antingen lämnas obebyggda eller ock på ett synnerligen otillfredsställande sätt uppehållas av innehavare av andra befattningar eller förordnanden. Sistnämnda anordning läte sig ofta utan större olägenhet genomföras i andra stift med mindre församlingar och ett mera talrikt prästerskap. Men inom Luleå stift med dess mestadels orimligt stora pastorat och långa avstånd kunde en dylik förening av tjänstäligganden, tillhörande olika befattningar, endast i sällsynta undantagsfall med fördel anordnas. Härtill komme, att nya tjänster alljämt inrättades och att de extra ordinarie präster inom stiftet, som till dem befördrades, i sin ordning lämnade efter sig nya tomrum, som icke läte sig fyllas. Flera ordinarie präster hade redan uppnått den ålder, att de på grund av minskad arbetsförmåga borde erhålla tjänstebiträde eller hugnäs med emeritilön. Sjukdomsfall och dödsfall bland prästerskapet förorsakade domkapitlet de allra största svårigheter vid ordnandet av den prästerliga tjänstgöringen och tillgodoseendet av församlingarnas oundgängliga behov av själavård.

Förhållandena härutinnan vore givetvis likartade inom hela stiftet och gällde sålunda även det vidsträckta finsktalande området, där en minskning av antalet prästerliga krafter av lätt insedda skäl vore svårast att ersätta. Någon utsikt att snart kunna prästviga någon av de teologie studerande, som för närvarande åtnjöte de stipendier, varom här ovan talats, finnes heller icke. Det framstode förty såsom ett trängande önskemål att träffa sådana anstalter, att stiftet omedelbart tillfördes ett tillskott av prästerliga krafter, av vilka åtminstone två borde kunna förbindas till tjänstgöring i de finsktalande församlingarna.

Efter det Burgman återburit sitt stipendium syntes en utväg öppna sig att i Burgmans ställe snart förvärva en eller två präster till finnbygden genom att mot förpliktelse till tjänstgöring i denna del av stiftet erbjuda en eller två teologie studerande, vilka våren 1917 avslutade sina teologiska studier, stipendiebeloppet eller del därav. Dessa teologie studerande kunde givetvis under den korta tiden före deras slutliga examen icke medhinna att förvärva någon nämnvärd insikt i finska, men denna omständighet syntes icke domkapitlet förtjänt av större avseende, enär svenskspråkigheten numera och särskilt i nedre Tornedalen nått den utbredning, att en prästman där kunde göra god nytta utan kännedom i finskan, särskilt om hans tjänstgöring förlades till församling, där även finsktalande präst finnes. Även i det hänseendet borde i förevarande fall en avvikelse från föreskrifterna i nådiga brevet den 13 juni 1908 få äga rum, att det återburna stipendiet finge utdelas utan sedvanligt ledigtförklarande och utan medverkan av teologisk fakultet. För erhållande av lämpliga kandidater torde nämligen personlig underhandling med teologie studerande, som ansåges kunna ifrågakomma till stipendiet, böra åvägabringas genom stiftets biskop, som under vistelse vid riksdagen lätt kunde genom resa till Uppsala träda i sådan underhandling och förvissa sig om eventuell sökandes lämplighet. Till sist borde stipendiet, helt eller delat på två, få utgivas utan fördelning på terminer.

Under åberopande av vad sålunda blivit anfört hemställde domkapitlet, det täcktes Kungl. Maj:t medgiva, att oftanämnda av H. Burgman återgäldade stipendiebelopp, 1,875 kronor, måtte utan hinder av föreskrifterna i nådiga brevet den 13 juni 1908 få av domkapitlet tilldelas en eller två teologie studerande, vilka förbunde sig att efter avläggande av föreskrivna teologiska examina inträda såsom präster i Luleå stift, med skyldighet tillika att i mån av behov under minst tre år tjänstgöra inom stiftets finsktalande församlingar.

På grund av nådig remiss har kanslersämbetet för rikets universitet, efter hörande av teologiska fakulteten vid universitetet i Uppsala, den 28 februari 1917 avgivit yttrande i ärendet. Såväl fakulteten som kanslersämbetet hava förordat bifall till domkapitlets framställning.

Härefter har statskontoret den 10 mars 1917 avgivit infordrat utlåtande i ärendet och därvid anfört:

Statskontoret hade för sin del icke något att erinra mot den av domkapitlet i ärendet gjorda hemställan.

Då emellertid ifrågavarande stipendium anvisats från det under åttonde huvudtiteln utgående extra anslaget: »till tre stipendier för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket», torde, med hänsyn till de av domkapitlet nu föreslagna förändrade bestämmelser beträffande stipendiets utdelande, Kungl. Maj:t vilja underställa ärendet riksdagens prövning.

Domkapitlets förslag till användning av det återburna stipendiebeloppet innebär en så betydande avvikelse från det egentliga syftemålet med de ifrågavarande stipendierna, att det till en början förefallit mig något tveksamt, huruvida den ifrågasatta dispositionen av beloppet vore lämplig. Inom Luleå stift har emellertid, såsom domkapitlet nu och vid andra tillfällen framhållit, bristen på prästerliga arbetskrafter blivit allt mera tryckande, och på grund därav har ock Kungl. Maj:t i flera fall under de senare åren funnit anledning föreligga att meddela dispens från akademiska examina för inträde i prästämbetet inom Luleå stift. I sammanhang med vissa av dessa dispenser har föreskrivits, att tjänstgöringsskyldighet skulle åligga vederbörande endast inom stiftets finsktalande församlingar. Under sådana förhållanden och då genom den av domkapitlet nu föreslagna åtgärden Luleå stifts finnbygder möjligen skulle tillföras en eller ett par prästmän med teologiska examina, har jag ansett mig böra förorda domkapitlets framställning. Föreskrift torde böra lämnas, att det skall åligga den eller dem, som de återburna stipendiemedlen skulle tillfalla, att i mån av behov enligt domkapitlets förordnande under minst tre år tjänstgöra inom Luleå stifts finsktalande församlingar. — I enlighet med vad statskontoret ansett läser ärendet böra underställas riksdagens prövning.

Departementschefen.

Jag hemställer fördenskull, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen medgiva,

att av de stipendiemedel för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket, vartill anslag anvisats på extra stat för åren 1915—1917, ett belopp av 1,875 kronor, som återburits av vederbörande stipendiat, må av domkapitlet i Luleå tilldelas en eller två teologie studerande, vilka förbinda sig att efter avläggande av föreskrivna teologiska examina inträda såsom präster i Luleå stift, med skyldighet att i mån av behov enligt domkapitlets förordnande under minst tre år tjänstgöra inom finsktalande församlingar i stiftet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Em. G:son Bergman.